

Obecně povědomí považuje dnes jak Rusko, tak Ruskou armádu za beznadějně zaostalé a neschopné, což více méně potvrzují sporadické zprávy v tisku a la „Ruská armáda v troskách“ - či „V Moskvě proti stavu armády protestovalo několik set vojáků ...“ (březen 2005). Zdání však často klame. Ruská vojenská doktrína vychází ze skutečnosti, že Rusko zůstává velmocí jak v regionálním, tak globálním měřítku. Oficiálně bylo sice vyhlášeno, že „na státní úrovni Rusko žádného protivníka nemá“, ale není žádným tajemstvím, že Rusku jsou dnes předkládány územní nároky, týkající se celého obvodu hranic, jež sousedí s tradičními či „novými“ cizími zeměmi, čímž se do značné míry ospravedlňuje orientace ruské vojenské doktríny na organizaci obrany „do všech směrů“. Proto i přes nedostatek finančních prostředků a špatnou situaci ozbrojených sil je stále vyvíjen značný počet sofistikovaných zbraní.

V Rusku (ale i v Číně) probíhá velice intenzivní vývoj protilodních střel. Stratégové obou zemí jsou si dobře vědomi, že jejich námořnictvo v žádném případě není schopné vzdorovat obrovské síle USA, kterou reprezentují především letadlové lodě. Vzhledem k účinnosti obranných systémů, jimiž je operační skupina takové letadlové lodi vybavena, je jedinou možností hromadný útok řízenými střelami. Uvádí se, že by bylo třeba odpálit několik desítek střel, aby alespoň jedna překonala obranné systémy Aegis na doprovodných plavidlech a veškerá další protiopatření. Avšak vyřazení letadlové lodi nezaručí ani několik zásahů a její potopení je kvůli mohutnosti konstrukce prakticky vyloučené. Druhým prvkem ruské (i čínské) doktríny je proto použití střel s jadernými hlavicemi. V zemích bývalého SSSR bylo vyvinuto přes třicet modelů protilodních střel, které mohou startovat z hladinových lodí, ponorek, pozemních zařízení i letadel. Letecké typy jsou řazeny mezi střely vzduch-země (řada Ch), zatímco lodní, ponorkové a pozemní spadají do série P a mívají i slovní označení, často „geologické“ (Vulkan, Uran či Ametist).

Lze říci, že „zlatou éru“ protilodních střel zahájila 21. října 1967 sovětská P-15 Termit (SS-N-2 Styx). Izraelský torpédoborec Ejlat (Eliath) tehdy narušil výsostné vody Egypta a střetl se s raketovými čluny Osa I, které izraelské plavidlo potopily právě střelou P-15. Tato událost se pokládá za první úspěšné použití protilodní rakety.

Říjen 1967 – Středozemní moře. Je krátce, pár měsíců, po šestidenní válce. Egyptské válečné loďstvo se odhodlalo k operaci – pomstě za válečnou porážku.

21. října 1967 – náčelník štábu vojenského námořnictva USA dostává tajnou zprávu: Dnes v 17.30 dva egyptské dělové čluny vystřelily na izraelský křižník Ejlat sovětské rakety typu VP-15. Všechny rakety zasáhly cíl, Ejlat se potopil. Podpis: náčelník námořní rozvědky USA.

Ejlat byl vybudován na základě americké námořní technologie jako velmi moderní stroj. Jeho zničení bylo prvním případem ve světové válečné námořní praxi bojového uplatnění raket proti válečným povrchovým plavidlům.

Do poloviny sedmdesátých let prioritou sovětských ozbrojených sil, válečného námořnictva, v oblasti křídlatých raket byla nesporná.

Ale po případu Ejlat – jako by byl z láhve vypuštěn džin. – Od konce 60. let většina západních mocností začala usilovat o výrobu vlastních protilodních raket.

USA začala s rychlou výbavou raket i vertikálně vypouštěných z ponorek z pozice hluboko pod hladinou.

Nejmocnější sovětskou raketou byl Granit. Tento typ byl určen ke zničení letadlových lodí, jeho použití proti menším plavidlům, které vytvářejí většinou námořních sil kteréhokoliv námořního státu – by bylo ekonomickým plýtváním.

Proto bylo rozhodnuto vytvořit námořní raketový systém Uran. To byl komplex, využívající rychlých raket s malým doletem.

Všechny ruské KB VKP však už byly pracovní vytíženy – a bylo nutné najít nový konstruktérský tým. Tím se stala Zvezda, od 1976 začala pracovat na protilodních raketách Ch-35 (rusky X-35, angl. Kh-35), i pro letecké použití – „aviacionnoho bazírování“.

Bývalý šéf pro výzbroj vojenského námořnictva Fedor Novoselov se obrátil na šéfa Zvezdy (generálního konstruktéra) Viktora Bugajského. Již s námořníky spolupracoval – když začaly práce na raketovém přezbrojení. Věděl hodně o zbrojních problémech námořnictva a zajímalo ho to. Již během války jako mladý konstruktér pracoval na bitevním stroji – šturmoviku Il-2 – stal se tak zástupcem Sergeje Iljušina.

Během chruščovského přezírání (a vlastně ponižování až pronásledování letectva) vedl Bugajský řadu projektů raketové techniky, včetně znamenité nosné rakety Proton. Strojírenský komplex NPO, kde tehdy pracoval, vedl Vladimir Čeloměj.

Hlavním problémem tehdy byl: kompaktnost protilodních raket. Jejich „okřídlení“ velmi komplikovalo jejich uskladnění na lodích.

V padesátých letech Vladimir Čeloměj přichází na skvělé řešení. Pozoroval let ptáků – a povšiml si, že když někteří ptáci zahajují svůj let při opuštění úzkého hnízda v dutině stromu a vůbec nemají zpočátku rozevřená křídla. Startují jako šipky. Teprve když už jsou venku a padají – rozevírají křídla.

„Rulevyje ploskosti Ch-35“ (kormidýlka), které plní u raket funkci křídel – byly koncipovány tak, aby se nastavily do pracovní polohy až když už bude raketa odstartována, a vyletí z kontejneru.

Ch-35 se tak stala první sovětskou protilodní raketou s digitálním systémem řízení. Její procesor zpracovával proud informací od autopilota, navigačního bloku, od hlavičky automatického navádění na cíl, z údajů o práci motoru – a zpětně posílal pokyny, čili vydával rozkazy pro další úsek letu.

To vše mělo fantastický efekt – maximálně se snížila trajektorie letu – prakticky až nad vlny moře. Bugajskij vsadil na mladé počítačové specialisty pro výpočtovou techniku. Z moskevských institutů přišlo do jeho KB (konstrukční centrum, konstruktivnoje bjuro) dvě stě čerstvých absolventů. Rozdělili je na několik brigád.

Vedením jedné z nich byl pověřen Nikolaj Vasiljev. Pro něho byly rakety vlastně už rodinnou záležitostí.

Taktické rakety malého doletu se projevily úspěšně i při falklandském konfliktu. To byl rok 1982 – a od té doby se rychle zaváděly moderní systémy radioelektronického rušení naváděcích systémů letu raket. To zase vyžadovalo, aby Ch-35 přešla na jiný systém navádění.

1983 vypukly ostré koncepční spory mezi těmi, kteří rozhodovali o zakázkách raket pro flotilu. Velení vojenského námořnictva ostře odmítlo přijmout samonavádějící se hlavicí takovou, jak ji vytvořilo KB Leninsk (v Lenigradě).

Hlavní námitka: taková hlavička nemůže proniknout k cíli pro elektronické rušení letu protivníkem. V důsledku sporu Bugajevskij na tom dál pracovat nemohl, nesměl. KB letectva přišel o projekt. Projekt mělo zpracovat KB námořnictva.

2. březen 1983 – Depeše do Moskvy, předsedovi státní voj. prům. komise Smirnovovi: „Sověřšeno sekretno“ – Pro urychlení prací na komplexu taktických námořních (protilodních) raket typu komplex Uran považujeme za účelné předat rozpracování rakety Ch-35 VMS SSSR – podepsán vrchní velitel VMS SSSR admirál flotily SSSR Sergej Gorškov.

Vláda stanovila šibeničně krátkou dobu. Méně než dva roky – na to, aby se od projektu, který byl na rýsovacích prknech – přešlo ke zkušebním střelbám těchto raket.

Na Krymu, hned vedle zkušebního centra, byla rychle vytvořena filiálka KB. Konstrukteři odtud nevyšli celé měsíce.

1985 – k moci přichází Michail Sergejevič Gorbačov. Vidina reforem společnosti byla nadšeně přijata i technickou „raketovou“ inteligencí. Na OKP Zvezda si dali závazek, že uspějí zkoušky rakety o dva měsíce dřív. Mělo to být k 7. 11. 1985, ale všechny tři zkoušky skončily špatně. Přesto šéf projektu rozhodl ještě o čtvrté zkoušce. Raketa č. 4 byla nesmírně pečlivě prověřena a všechny podezřelé součástky vyměněny.

Raketa odstartovala dobře, ale už po krátké době letu její motory se vypnuly. Bylo nutné celou raketu předělat, z původního projektu zůstaly „tolko ruli“! A mezitím – v Perském zálivu – se už rozvíjely dramatické události.

1987 – Při iránsko-irácké válce se střelelo na tankery – a svět se bál o dodávky nafty.

10. dubna 1987 – Gorbi a Reagan – dostali od vlády Kuvajtu poselství se žádostí o ochranu námořních cest. Podepsán šejch Džaber al Achmed al Sabah.

16. 5. 87 – na iránské mině ztroskotal sovětský tanker maršál Čujkov. Sověti urychleně poslali do Perského zálivu 8. operativní eskadru pacifické flotily.

Expert z Ruska nyní upozorňuje na to, že hlavní střelba po námořních cílech při konfliktu Bagdádu a Teheránu se vedla raketově, ne dělostřelecky, jak se dosud říká.

V této tankerové válce se využívaly rychlé dělové raketové čluny. Nejvíce se projevovaly tzv. korpusy stráže islámské revoluce válečného námořnictva Íránu. Byly to malé rychlé čluny s „kašušemi“. Proti nevyzbrojeným tankerům to stačilo jako strašné zbraně. – Tyhle malé čluny div že nezničíly světové naftové hospodářství.

Jediným obranným prostředkem proti nim, ale efektivním, se staly okřídlené rakety (s plochou dráhou letu).

V SSSR se práce nad komplexem Uran maximálně urychlovaly. Nakonec na začátku roku 1987 bylo možné začít znovu zkoušet vylepšenou verzi.

Zkoušky se provedly v letech 1987–1991: úspěšných zkoušek nové Ch-35 bylo provedeno celkem 14.

Dokončovaly se práce nad samonavádějící se hlavicí, ale politický vývoj v SSSR-Rusku najednou vytvořil situaci, kdy se o řadu let všechno zpomalilo.

V letech 1992–1998 visel osud Uranu (Ch-35) na vlásku. Přestala existovat vojenská doktrína, Rusko bylo na pokraji rozpadu, finanční prostředky nebyly na další vývoj raketových komplexů.

Jenom byla ještě naděje, že zahraniční zakázky umožní financovat další vývoj Ch-35 s novou samonavádějí se hlavicí, která již byla vystavena v r. 1992 v Moskvě na mezinárodní expozici nové vojenské techniky.

Indičtí generálové o ni projevíli obrovský zájem. Pákistán se v tu dobu totiž jasně připravoval k rozhodné odvetě na moři – po drtivé porážce ve válce s Indií v roce 1971.

Pákistán nakoupil nejmodernější americké protilodní rakety Harpoon.

Hned po skončení výstavy v Moskvě byla podepsána indicko-ruská dohoda o dodávkách exportní varianty komplexu Uran-E.

V KB Leninec (v Petrohradu) se urychleně pracovalo na dalším vývoji samonavádějící se hlavicí.

Další případ je fantastický: V říjnu 1993 – hlavní konstruktér KB Leninec Anatolij Poznanskij se vlakem vracel z porady v Moskvě domů do Petrohradu.

Jel v kupé sám ve vagonu SOV, protože vezl složku dokumentů. Ale domů už živý nedojel.

Jeho tělo milice našla v nákladním prostoru kupé (v bagažnom jaščíkě).

Desky s dokumenty zmizely.

A přesně za rok – za záhadných okolností – beze stopy zmizel nástupce Poznanského Oleg Golik. Likvidace těchto špičkových odborníků div že neznamenal zánik celé práce nad automatickou hlavicí Ch-35.

Znamenalo to ztrátu několika let – v technickém vývoji v tomto směru. Protože se dalo předpokládat, že ukradená tajemství jsou odhalená tajemství, bylo nutné vymyslet jiný systém samonavádění hlavic, který žádný protivník nemůže znát. Teď už na tom pracovaly kolektivy obou KB – Leninec i Zvezda – těm se podařilo dodržet smlouvu s Indií, a tak r. 1995 odjeli ruští specialisté (velká skupina) do Indie, aby provedli montáž komplexu Uran-E. (Rusové trpěli indickou stravou – nesmírně kořeněnou).

A komplexy byly instalovány ve velmi krátké době na řadě indických válečných lodích.

V r. 1977 – „esminec Delhi“ vyplul na otevřené moře k prvním zkušebním střelbám.

Velitel minolovky Delhi se při prvním výstřelu nesmírně vyděsil zvukového efektu. Byl přesvědčen, že došlo k výbuchu na samotné lodi.

Ještě téhož roku byl komplex Uran přijat jako standardní výzbroj indického vojenského námořnictva.

A všechny indické lodi, takto vybavené, od té doby hlídají. – Ruských specialistů na lodích bylo více než sto (cca 108).

Teprve poté, co Indie dostala podle smlouvy co měla, vydala ruská vláda příkaz, aby se na komplexu Uran pracovalo i pro potřeby ruského válečného námořnictva. A také, aby taktické rakety Ch-35 byly k dispozici pobřežní obraně a rovněž letectvu.

Hlavním konstruktérem celkových prací byl jmenován Nikolaj Vasiljev.

20. 07. 1999 – na Krymu na polygonu byla vyzkoušena dosud neznámá ruská nová raketa. Její charakteristika (zjištěná telemetricky – družicovým průzkumem) svědčí o tom, že je to protilodní taktická raketa nové generace. Tajné hlášení poslal náčelník voj. nám. rozvědky 6. flotily USA do ústředí v Marylandu.

Ale 4. října 2001 byl sestřelen civilní letoun Tu-154, který se nacházel nad Černým mořem, a to ukrajinskou raketou (možná omylem?) při vojenském cvičení.

Prezident Kučma po této tragédii zakázal další raketové zkoušky v oblasti Krymu. Rusko muselo urychleně přenést cvičný polygon na výlučně ruské pobřeží.

Teprve v roce 2002 se podařilo obnovit plnohodnotně zkoušky systému Uran.

Ruské vojenské námořnictvo je nyní zcela spokojeno dokonalostí této zbraně.

Ch-35 prošla zkouškami v barokomoře – přechlazení i přehřátí – v rozmezí od minus 60 °C do plus 85 °C. Ale to je jen malá část velmi přísných zkoušek.

V roce 2003 komplex Uran a rakety Ch-35 byly oficiálně zařazeny do výzbroje ruského vojenského námořnictva.

Komplex se montuje na vojenských plavidlech malého a středního výtlaku. Nevelké rozměry této zbraně umožnily podstatně zvýšit bojovou kapacitu a velmi zvýšit údernou sílu. Informace o cílech velitel každé lodi průběžně a pohotově získává z vlastního palubního radiolokátoru, tak i výzvědné činnosti letectva a družic. Poté, co raketa startuje ze startovního kontejneru, raketa se odstřelením zbaví startovního motoru – a ihned nabere směr na cíl.

20 km před cílem se aktivuje hlavičce samostatného navedení na cíl. Jakmile identifikuje cíl, Ch-35 se sníží na výšku pouhých tří čtyř metrů nad mořskými vlnami. Při takovém nízkém letu, protiraketové obrana napadeného objektu může útok zaznamenat jen pár vteřin před zasažením cíle. Na obranu pak už je beznadějně pozdě.

Ještě jednou významnou kvalitou a předností Uranu je možnost, že **raketový útok se dá provést téměř salvou**. Jde tedy o masivní útok na protivníka. Časový odstup při odpálení jednotlivých raket je jen několik vteřin.

Při takové palbě je možné odpálit skoro současně až 16 raket z jednoho komplexu. Odražit takový raketový útok, při kterém rakety zaútočí z různých směrů, není možné. Rusko už má k dispozici rakety Ch-35 pro komplex PAL – pro palbu ze břehů jednotkami pobřežní ochrany.

Jedna baterie PAL je schopna rychle znemožnit desantní operaci výsadku protivníka. – A je účinná na vzdálenost až 130 km od pobřeží.

To dává možnost ochránit vlastní komunikační systémy i protidesantní obranu. Rozměry komplexu Ch-35 nyní umožňují i jejich aplikaci na lehkých stíhačkách a na palubách vrtulníků.

Je to tedy taktická raketa, použitelná dvěma druhy ozbrojených sil. Je to hospodárné – a to se musí žádat o moderních zbraní.

Efektivní, a nikoli drahá raketa, kterou Rusko může výhodně exportovat, donutila USA k urychlené snaze modernizovat komplex Harpoon (Harpuna), přičemž se prý uvažovalo i o montáži samonavádějící se hlavičce ruské výroby i na systém Harpoon.

Lodní a letecká střela Ch-35 Uran (SS-N-25 Switchblade, AS-20 Kayak), se totiž podobá americké „harpuně“ (AGM-84 Harpoon) natolik, že dostala přezdívku „Harpoonskij“ – nebeská harpuna.

Západní experti (podle tvrzení dokumentu ruské televize) ještě dvacet let nebudou mít ve světě konkurenci. Práce ruských konstruktérů však dále pokračují na zdokonalování nové generace okřídlených raket.

Je to zbraň, která je koncipována tak, aby se stala hlavní údernou silou ruské flotily.

(březen 2005, podle reportáže ruské televize TV1 /Jan Petránek)